

hold, der kan have økonomisk betydning i forbindelse med førelse af civile retssager ved domstolene, herunder reglerne om sagsomkostninger og retsafgifter, ligesom der er en snæver sammenhæng mellem fri proces og andre retshjælpstilbud og mellem fri proces og retshjælpforsikring.

4.2.2. Retsplejerådet foreslår at forhøje indtægtsgrænsen for ægtefæller og ugifte samlevende. Rådet anfører, at forholdet mellem indtægtsgrænsen for enlige og indtægtsgrænsen for ægtefæller og ugifte samlevende dermed bringes i overensstemmelse med nutidige samlivsmønstre, hvor det er almindeligt, at begge parter har erhvervsindtægter. Forhøjelsen af indtægtsgrænsen vil samtidig betyde, at en større del af befolkningen vil opfylde de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Retsplejerådet har overvejet, om ansøgerens formue bør indgå direkte – og ikke kun indirekte i form af afkast af formuen – i de økonomiske betingelser for at få fri proces, men stiller ikke forslag herom. Retsplejerådet henviser bl.a. til, at en formuegrænse kun ville have selvstændig betydning i et mindre antal sager, og at en formuegrænse både for ansøgeren og den myndighed, der behandler ansøgningen om fri proces, ville give anledning til en del administration i forbindelse med opgørelsen af formuen. Retsplejerådet foreslår dog, at reglen om, at retten ved sagens afslutning efter omstændighederne kan pålægge en part med fri proces helt eller delvis at refundere statskassens udgifter til den fri proces, gives et større anvendelsesområde, navnlig således, at der i den forbindelse bl.a. skal tages hensyn til, hvordan partens formueforhold er ved sagens afslutning, herunder i kraft af sagens udfald.

4.2.3. Retsplejerådet foreslår en mere nuanceret lovregulering af de materielle betingelser for at få fri proces, der i dag udgøres af reglen om »rimelig grund til at føre proces«. Formålet hermed er at sikre en ensartet og ikke mindst gennemskuelig praksis.

Retsplejerådet foreslår, at når de økonomiske betingelser er opfyldt, skal der som udgangspunkt gives fri proces i sager i første instans om ægteskab og forældremyndighed. Retsplejerådet foreslår dog, at dette ikke skal gælde sagsøgeren i sager efter § 13 i lov om forældremyndighed og samvær, dvs. sager om ændring af tidligere aftale eller afgørelse om, at forældremyndigheden tillægges én af forældrene alene. Efter Retsplejerådets opfattelse taler hensynet bag de strenge betingelser for en sådan ændring – dvs. hensynet til at sikre ro om barnets situation – for, at sagsøgerens adgang til fri proces i disse sager fortsat bør være be-

tinget af, at denne har rimelig udsigt til at få medhold i sagen.

Retsplejerådet foreslår endvidere, at når de økonomiske betingelser er opfyldt, skal der som udgangspunkt gives fri proces, når en person helt eller delvis har fået medhold i et huslejenævn eller beboerklagenævn, i et centralt statsligt klagenævn eller i et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, men modparten ikke frivilligt opfylder nævnets afgørelse, eller modparten anlægger retssag med påstand om ændring af nævnets afgørelse. Med dette forslag udvides den gældende regel i retsplejelovens § 335 a til at omfatte alle centrale statslige klagenævne samt huslejenævn og beboerklagenævn.

Retsplejerådet foreslår endelig, at når de økonomiske betingelser er opfyldt, skal der som udgangspunkt gives fri proces, når en person helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten.

For andre sager foreslår Retsplejerådet at lovfæste de vigtigste hensyn, som indgår i vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, herunder sagens betydning for ansøgeren, udsigten til, at ansøgeren vil få medhold i sagen, sagsgenstandens størrelse, størrelsen af de forventede omkostninger og muligheden for at få sagen afgjort ved et administrativt nævn eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

For så vidt angår sager om opsigelse eller ophævelse af boliglejemål, om opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold og om personskade foreslår Retsplejerådet, at det angives udtrykkeligt i loven, at henholdsvis lederen, arbejdstageren og skadelidte skal anses for at have rimelig grund til at føre proces, medmindre andre hensyn (manglende udsigt til medhold, sagens (ringe) værdi, omkostningernes (ringe) størrelse eller muligheden for nævnbehandlings) klart taler herimod.

Endvidere vil det i sager om prøvelse af myndighedsudøvelse efter Retsplejerådets opfattelse jævnligt forekomme, at vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, bliver mere lempelig end i andre sager.

Erhvervsmæssige sager bør efter Retsplejerådets opfattelse fortsat som hovedregel være generelt undtaget fra fri proces. Erhvervsdrivende bør således efter Retsplejerådets opfattelse indregne udgifter til retssager i deres almindelige driftsomkostninger og om nødvendigt overveje at sørge for forsikringsdækning. Hertil kommer, at udgifter til retssager i forbindelse